www.ba8.org

نوێژی جەماعەت:

بەشی یەکەم

نوێژی جەماعەت سوننەتێکی موئەککەدەیە لە نوێژە فەڕزەکاندا[1]. وە دەربارەی (فضل) ی نوێژی جەماعەت (حديث) ی زۆر هاتووە:

١- لە ئیبنوعومەرەوە خوای لێ ڕازی بێت هاتوە دەفەرمووێت: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (صَلاةُ الجَماعَةِ أفضلُ مِن صَلاةِ الفَذِّ بِسَبعٍ وَعِشرِينَ دَرَجَةً) (متفق عليه). واتە: نوێژی جەماعەت چاکترە لەنوێژی تاك بە بیستوحەوت پلە.

٢- لە ئەبو هورەیرەوە هاتوە دەفەرمووێت: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (صَلاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تَضعُفُ على صَلاتِه فِي بَيتِهِ وَسُوقِه خَمساً وَعِشرِينَ ضِعفاً، وَذَلكَ أنَّهُ إذَا تَوَضَّأ فَأحسَنَ الوُضُوءَ، ثُمَّ خَرَجَ إلى المَسجِدِ لايُخرِجُهُ إلا الصَّلاةُ، لَم يَخطُ خَطوَةً إلا رُفِعَت لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَحُطَّ عَنهُ بِهَا خَطِيئَةٌ، فَإذَا صلى لَم تَزَلِ المَلائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيهِ مَادَامَ فِي مُصَلَّاهُ مَا لَم يُحدِث: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيهِ، اللَّهُمَّ ارحَمهُ، وَلا يَزَالُ فِي صَلاةٍ مَا انتَظَرَ الصَّلاةَ). (متفق عليه. وهذا لفظ البخاري). واتە: نوێژی پیاو بەجەماعەت بیستوپێنج ئەوەندەی ئەو نوێژەیە کە بەتەنها لەماڵەوەو بازاڕ ئەیکات، ئەویش لەبەر ئەوەیە کە ئەو کاتێك دەستنوێژی گرت بەشێوەیەکی چاك، لەپاشاندا هاتە دەر بۆ مزگەوت تەنها لەبەر نوێژەکەی هاتبووەدەرەوە، هەنگاوێك نانێت ئیللا پلەیەکی پێ بەرز ئەبێتو گوناهێکی ئەسڕێتەوە، جا کاتێك نوێژەکەی کرد، هەتا لەشوێنی ئەونوێژەدا بێت فریشتەکان بۆی ئەپاڕێنەوە، تا دەستنوێژەکەی نەشکابێ، ئەڵێن: خوایە ڕەحمی پێ بکە، وە بەردەوام لە نوێژدایە مادام چاوەڕووانی نوێژە

---

[1] منیش دەڵێم: دانەر لەم حوکمەدا زۆر نەرمی نواندووە، چونکە واتای (سنة مؤكدة) لەلای فوقەهاکان ئەوەیە کە بکەری پاداشتی دەدرێتەوە، و بە نەکردنی سزا نادرێت، جا ئەمە چۆن ڕەوایە لە دەرحەقی ئەوانەی دووا ئەکەوون لە نوێژی جەماعەتدا، لە کاتێکدا پێغەمبەر ﷺ هاماباز بوو بۆ سووتاندنی ماڵەکانیان بەسەریاندا، هەروەك لە حەدیسی چوارەمدا هاتووە.

ئیبنو قەییم دەفەرمووێت: پێغەمبەر ﷺ سووتێنەری بکەری تاوانی بچوك نەبوو، جا واز هێنانی نوێژ بە جەماعەت لە گوناهە گەورەکانە.

بەڵکو چۆن ڕاستە ئەمە لەگەڵ ووتەی پێغەمبەر ﷺ دا کە بە کوێرەکەی فەرموو: (أجب) کە لە سەرووی ئەوەشەوە دەست گرو یارمەتی دەرێکی نی‌یە دەستی بگرێت بۆ مزگەوت، هەروەك لە حەدیسی سێ‌هەمدایە، بەڵکو لە ڕێگاکەی داروبەردی لی‌یە وەك لە هەندێ لە ریوایەتەکاندایە بە صەحیحی، جا ئایا حوکمێك هەیە وێنەی ئەم (قرينة) انەی لەبارەیەوە هاتبێت جەخت لەسەر واجبێتی بکاتەوە لەگەڵ ئەوەشدا بووترێت: ئەمە واجب نی‌یە؟!.

هەروەها حەدیسی ژمارە شەشیش بەڵگەیە لەسەر واجبی‌یەتی، چونکە کەسێك سوننەتێکی بەجێ نەهێنا، لەگەڵ پاراستنی لەسەر واجباتەکان چۆن پێی دەووترێت (إستحوذ عليه الشيطان)، وە من گومانم وایە کە دانەر کاتێك ئەم بابەتەی نووسیوە تەفسیری ئەوەی خوێندۆتەوە کە لە (نيل الأوطار) دا لەم بابەدا بەسەری‌یەوە بووە، چونکە ئەوە خوا لە من و ئەو خۆش بێت، وەڵامی ئەو حەدیسانەی داوەتەوە کە پەیوەستە بە واجبی‌یەتی‌یەوە بە چەند وەڵامێك کە بەرەو (ندب)ی بردووە، بە خەیاڵی خۆی، بەڵام کەسێك ئەگەر وورد بێتەوە لەو وەڵامانە، لاوازی و زۆر لە خۆ کردنیان تیا دەزانێت، بە تایبەت شەوکانی وەڵامی هەموو بەڵگەکانی نەداوەتەوە لەوانە حەدیسی شەشەم، وە لەوانە حەدیسی: (مَن سَمِعَ النِّدَاءَ فَلَم يُجِبهُ، فَلا صَلاةَ لَهُ إلا مِن عُذرٍ) بۆ زیاتر شارەزایی بڕوانە (تمام المنة).

٣- وه هەر لە ئەبو هورەیرەوە هاتوە دەفەرمووێت: پیاوێكی كوێر هاتە لای پێغەمبەر ﷺ ووتی: ئەی نێرراوی خوا كەسێك نییە دەستم بگرێت بم هێنێ بۆ مزگەوت، ڕێم ئەدەی لەماڵەوە نوێژ بكەم؟ پێغەمبەر ﷺ ڕێی پێدا، كاتی پشتی هەڵكرد، پێی فەرموو: (ئایا گوێت لەبانگە؟) ووتی: بەڵێ، فەرمووی: (ئەبێ وەڵامی بەیتەوەو بێی بۆ مزگەوت). (موسلیم گێڕاویەتیەوە).

٤- هەر لەوەوە هاتوە دەفەرمووێت: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (وَالَّذِي نَفسِي بِيَدِهِ لَقَد هَمَمتُ أن آمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحتَطَبَ، ثُمَّ آمرَ رَجُلاً فَيَؤُمَّ النَّاسَ ثُمَّ أُخَالِفَهُ إلى رِجَالٍ فَأُحرِقَ عَلَيهِم بُيُوتَهُم). (متفقٌ عليه). واتە: بەوزاتەی گیانی منی بەدەستە، وا هات بەدڵمدا فەرمان بكەم دار كۆبكرێتەوە لەپاشاندا بەپیاوێك بڵێم بەرنوێژی خەڵكەكە بكەو خۆم لەولاوە ئەچووم بۆ ئەو پیاوانەی لەماڵەوەن خانووەكانیان بەسەردا بسووتێنم.

٥- لە ئیبنومەسعودەوە هاتوە دەفەرمووێت: هەركەسێ حەز ئەكات بەیانی بەموسڵمانی بگات بە خوا، با ئاگاداری ئەو نوێژانە بكات لەوشوێنەی كە بانگ ئەدرێ بۆی، چونكە بەڕاستی خوا ڕێگاكانی ڕزگاری و هیدایەتی بۆ پێغەمبەرەكەی ﷺ داناوە، ئەونوێژانەش لەوانەن، وە ئەگەر ئێوە لەماڵەكانتانا نوێژ بكەن وەك ئەو دوواكەوتووە، ئەوە سوننەتی پێغەمبەرەكەتان واز لێ هێناوە، جا كاتێ سوننەتی پێغەمبەرەكەتان واز لێ هێنا گومڕا ئەبن، وە ئێمە كەسمان لە جەماعەت دووا نەئەكەوتین جگە لەو مونافیقانەی نیفاقەكەیان دیار بوو، پیاو هەبوو دووكەس ئەچوونە ژێر باڵی ئەیان هێنا لەڕیزەكەدا ئەیان وەستان. (موسلیم گێڕاویەتیەوە).

وە لە ریوایەتێكی تریدا دەفەرمووێت: پێغەمبەر ﷺ ڕێی هیدایەتی فێرئەكردین، ئەویش نوێژكردن بوو، لەومزگەوتانەی بانگی تێدا ئەدرا.

٦- لە ئەبودەردائەوە خوا لێی ڕازی بێت هاتووە فەرمویەتی: گوێم لە پێغەمبەر بووە ﷺ ئەیفەرموو: (مَا مِن ثَلاثَةٍ فِي قَريَةٍ وَلا بَدوٍ لاتُقَامُ فِيهِمُ الصَّلاةُ إلا قَد استَحوَذَ عَلَيهِمُ الشَّيطَانُ، فَعَلَيكُم بِالجَمَاعَةِ فَإنَّما يَأكُلُ الذِّئبُ مِنَ الغَنَمِ القَاصِيَةَ). (رواه أبوداود بإسنادٍ حسن) واتە: هیچ سێ كەسێك نییە لەگوندێكدا بن یا لە چۆڵێكدا كە جەماعەتی تێدا نەكرێت ئیللا شەیتان بەسەریانا زاڵ ئەبێت، جا لەبەر ئەوە نوێژی جەماعەت بكەن، وەبزانن گورگ تەنها مەڕە تاك بووەكان ئەخوات لە ڕاندا.

(١) ئامادەبوونی ئافرتان لەمزگەوتدا بۆ نوێژی جەماعەت، و فەزڵی كردنی نوێژەكانیان لەماڵەوەیان:

دروستە ژنان بچنە دەر بۆ مزگەوت و نوێژی جەماعەت بكەن، بەمەرجێ دووربكەونەوە لەبەكارهێنانی ئەوشتانەی ئارەزووی پیاوئەجولێنن و ئەبنە هۆی فیتنە، ئەوشتانەش خۆڕازاندنەوەو بەكارهێنانی بۆنی خۆشە.

لە ئیبنوعومەرەوە هاتووە كە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (لا تَمنَعُوا النِّسَاءَ أن يَخرُجنَ إلى المَسَاجِدِ، وَبُيُوتُهُنَّ خَيرٌ لَهُنَّ). واتە: ڕێ لە ئافرەتان مەگرن كە در بچن بۆ مزگەوتەكان، و لە ماڵەكانیان بمێننەوە چاكترە بۆیان.

لە ئەبوهورەیرەوە هاتوە كە پێغەمبەر ﷺ فەرمویەتی: (لا تَمنَعُوا إمَاءَ اللهِ مَسَاجِدَ اللهِ، وَلْيَخرُجنَ تَفِلاتٍ) (رواه أحمد وأبوداود). واتە: ڕێ لە ئافرەتان مەگرن بۆ چوون بۆ مزگەوت، وە بەبێ خۆ بۆن خۆش كردن دەر بچن.

www.ba8.org

هەر لە ئەبو هورەیرەوە هاتوە دەفەرموویت: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (أَيُّمَا امرَأَةٍ أَصَابَت بُخُوراً فَلا تَشهَد مَعَنَا العِشَاءَ الآخِرَةَ). (رواه مسلم وأبوداود والنسائي بإسنادٍ حسن) واتە: هەر ئافرەتێك بۆنی خۆشی دابێت لەخۆی با نوێژی خەوتنانمان لەگەڵدا نەكات.

وە باشترە بۆیان لە ماڵەكانیاندا نوێژ بكەن، بەپێی ئەوەی ئەحمەدو (طبراني) لە ئومو حومەیدی ساعیدیەوە ئەگێڕنەوە، كە هاتووە بۆلای پێغەمبەر ﷺ ووتویەتی: ئەی نێرراوی خوا من حەز ئەكەم لەگەڵ تۆدا نوێژ بكەم، ئەویش ﷺ فەرمووی: ئەزانم، بەڵام لەژوورەكەی خۆتدا نوێژ بكەی خێرترە بۆت لەوەی نوێژ لەمزگەوتی هۆزەكەتدا بكەی، وە لەمزگەوتی هۆزەكەتدا نوێژ بكەیت خێرترە لەو نوێژەی كە لە مزگەوتی جەماعەتدا بیكەیت.

(٢) (إستحباب) پەسەندی‌یەتی نوێژكردن لە دوورترین مزگەوت و قەڵەباڵغ ترین مزگەوتدا:

نوێژ كردن لەمزگەوتێك قەڵەباڵغ بێت و دوورترین مزگەوت بێت لەشوێنی دانیشتنەوە، موستەحەببە، بەپێی ئەوەی موسلیم لەئەبوموساوە ئەگێڕێتەوە كە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (إنَّ أعظَمَ النَّاسِ فِي الصَّلاةُ أجرَاً أبعَدُهُم ممشى) واتە: ئەوكەسانەی گەورەترین پاداش وەرئەگرن لەسەر نوێژەكانیان ئەوانەن كە لە دورترین شوێنەوە دێن بۆ مزگەوت.

وە بەپێی ئەوەی موسلیم لە جابیرەوە گێڕاویەتی‌یەوە دەفەرموویت: پارچە زەوی‌یەكی بەتاڵ لەدەوری مزگەوتدا هەبوو، بەنو سەلەمە ویستیان بێنە نزیك مزگەوت و خانووەكانیان لەوێ دروست بكەن، كاتێ گەیشتەوە پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: (إنَّهُ بَلَغَنِي أنَّكُم تُرِيدُونَ أن تَنتَقِلُوا قُربَ المَسجِدِ؟ قَالُوا: نَعَم يَا رَسُولَ اللهِ! قَد أرَدنَا ذَلِكَ، فَقَالَ: يَا بَنِي سَلَمَةَ! دِيَارَكُم تُكتَب آثَارُكُم) واتە: پێم گەیشتووە ئەتانەوێت بگوێزنەوە نزیك مزگەوت؟ ئەوانیش ووتیان: بەڵێ ئەی نێرراوی خوا، نیازمان وابوو، فەرمووی: (ئەی بەنی سەلەمە لەشوێن ماڵەكانی خۆتان بن، هەنگاوەكانتان كە هەڵی ئەنێن بەرەو مزگەوت بۆتان ئەنووسرێ).

هەروەها بەپێی ئەوەی شەیخەین و غەیری ئەوان لە (حدیث)ی ئەبی هورەیرەوە ئەگێڕنەوە كەباسمان كرد. وە لە ئوبەی كوڕی كەعبەوە خوای لێ ڕازی بێت كە دەفەرموویت: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (صَلاةُ الرَّجُلِ مَعَ الرَّجُلِ أزكى مِن صَلاتِهِ وَحدَهُ، وَصَلاتُهُ مَعَ الرَّجُلَينِ أزكى مِن صَلاتِهِ مَعَ الرَّجُلِ، وَمَا كَانَ أكثَر فَهُوَ أحَبُّ إلى اللهِ تعالى) (رواه أحمد وأبوداود والنسائي وابن ماجة وابن حبان وصححه ابن السكن والعقيلي والحاكم) واتە: نوێژی پیاوێك لەگەڵ پیاوێكی تردا پاك كەرەوەترە بۆ گوناح لەونوێژەی بەتەنها ئەیكات، وە ئەو نوێژەی لەگەڵ دوو پیاودا ئەیكات پاك كەرەوە ترە بۆ گوناح لەو نوێژەی لەگەڵ پیاوێكدا ئەیكات، وە هەتا ژمارەیان زیاتر بێت ئەوە لای خوا خۆشەویستترە.

(٣) چون بۆ مزگەوت بە لەسەرخۆ موستەحەببە:

وا چاكە (مەندوبە) چوون بۆ مزگەوت لەسەرخۆو پڕ ویقار بێت، بەڵام پەلەكردن و ڕاكردن كەڕاهەتی هەیە، چونكە ئادەمیزاد لەوكاتەوە دێتەدەر بۆنوێژ حوكمی نوێژكەری هەیە، واتە وەك لە نوێژدا بێت وەهایە.

لە ئەبوقەتادەوە هاتوە دەفەرموویت: جارێك لەگەڵ پێغەمبەردا ﷺ نوێژمان ئەكرد گوێی لەتەپەتەپی پێی كۆمەڵێك بوو ئەهاتن، كاتێ لەنوێژ بووەوە فەرمووی: ئەو تەپەتەپ و ڕاكردنە چی بوو؟ ووتیان: بەپەلە هاتین بۆنوێژ، فەرمووی: (فَلا تَفعَلُوا.. إذَا أتَيتُمُ الصَّلاةَ فَعَلَيكُم السَّكِينة، فَمَا أدرَكتُم فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُم فَأتِمُّوا) (رواه الشيخان).

واته: وامەکەن.. کاتێ هاتن بۆ نوێژ لەسەرخۆ بن، فریای هەرچی کەوتن لەگەڵ ئیمامدا بیکەن و ئەوەی تری دوایی تەواو بکەن.

لە ئەبو هورەیرەوە هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (إذَا سَمِعتُمُ الإقَامَةَ فَامشُوا إلى الصَّلاةِ وَعلَيكُمُ السَّكِينَةُ وَالوقَارُ، وَلا تُسرِعُوا، فَمَا أدرَكتُم فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُم فَأتِمُّوا). واتە: کاتێ گوێبیستی قامەت بوون بچن بۆ نوێژ بەلەسەرخۆیی و ویقارەوە پەلەمەکەن، هەرچی فریا کەوتن بیکەن ئەوەی تری دوایی تەواو بکەن.

(٤) موستەحەببە ئیمام نوێژەکەی درێژە پێ نەدا:

واچاکە (مەندوبە) ئیمام نوێژەکەی زۆر درێژە پێ نەدات لەبەر ئەوانەی دوواوە، بەپێی حەدیسەکەی ئەبو هورەیرە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (إذَا صلى أحَدُكُم بِالنَّاسِ فَليُخَفِّف، فَإنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفُ وَالسَّقِيمُ وَالكَبِيرُ، فَإذَا صلى لِنَفسِهِ فَليُطَوِّل مَا شَاءَ). (رواه الجماعة). واتە: هەرکەس بەرنوێژی کۆمەڵێکی کرد، بادرێژەی پێ نەدا چونکە لەنێوانیاندا ئادەمیزادی لاوازو نەخۆش و بەساڵاچوو هەیە، بەڵام ئەگەر بۆخۆی بەتەنها نوێژی کرد با بەئارەزووی خۆی درێژەی پێ بدات.

لە ئەنەسەوە ئەگێڕنەوە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (إنِّي لأدخُلُ فِي الصَّلاةِ وَأُرِيدُ إطَالَتَهَا فَأسمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأتَجَوَّزُ فِي صَلاتِي مِمَّا أعلَمُ مِن شِدَّةِ وَجدِ أُمِّهِ مِن بُكَائِهِ). واتە: جاری وا هەیە نوێژ دائەبەستم ئەمەوێ درێژەی پێبدەم، گوێم لەگریانی منداڵ ئەبێت پەلە ئەکەم لەنوێژەکەمدا، لەبەر ئەوەی ئەزانم دڵی دایکی چ سۆزێکی تێدایە بۆ گریانەکەی.

شەیخەین لە ئەنەسەوە ئەگێڕنەوە کە فەرموویەتی: لەدوای هیچ ئیمامێکەوە نوێژم نەکردووە ئەوەندەی پێغەمبەر ﷺ نوێژەکانی کورت و تەواو بووبێت.

ئەبوعومەری کوڕی (عبدالبر) فەرموویەتی: درێژە پێنەدانی نوێژ لەلایەن هەموو بەرنوێژێکەوە زانایان کۆن لەسەری و کارێکی پەسەندکراوە، ئەو کورتی‌یەش لایەنی کەمی ووتنی سێ جار تەسبیحات کردنە، بەڵام لابردن و کەم کردنەوە لەنوێژدا دروست نی‌یەو نابێت، چونکە پێغەمبەر ﷺ نەهی کردووە لە دەنوك دان بەزەویدا، وەك قەلەڕەش، وەجارێك پیاوێکی بینی رکوع و سجودەکەی تەواو نەبوو پێی فەرموو: (إرجِع فَصَلِّ فَإنَّكَ لَم تُصَلِّ) واتە: بگەڕێرەوە نوێژەکەت بکەرەوە ئەوە نوێژ نەبوو تۆ کردت. وە فەرموویەتی: (لايَنظُرُ اللهُ إلى مَن لايُقِيمُ صُلبَهُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ) واتە: خوا سەیری ئەوکەسە ناکات پشتی ڕێك ناکاتەوە لەرکوع و سجوددا.

لە پاشان (ابن عبدالبر) دەفەرموویت: هیچ جیاوازی‌یەك نازانم لەنێوان زانایاندا هەبێت لەسەر ئەوەی درێژەنەدان بەنوێژ موستەحەببە بۆ هەموو ئەوانەی بەرنوێژی کۆمەڵێك ئەکەن لەسەر ئەو مەرجانەی دامان نا بۆ تەواویتی.

ئەگێڕنەوە کە عومەر خوا لێی ڕازی بێت فەرموویەتی: ڕقی بەندەکانی خوا لەخوا هەڵمەسێنن بەوەی کەسێکتان ئەوەندە درێژە بەنوێژەکەی بدات گران بێت لەسەر ئەوانەی دوایەوە.

(٥) درێژە پێدانی ڕکاتی یەکەم لەلایەن ئیمامەوەو چاوەڕوانی کردنی ئەوانەی هەست بەهاتنە ژوورەوەیان ئەکات بۆ ئەوەی فریای جەماعەت بکەون:

دانراوە بۆ ئیمام ڕکاتی یەکەم درێژە پێ بدات بۆ ئەوەی ئەوانەی دێنە ژووری مزگەوت، بگەن بەفەزیلەتی نوێژی جەماعەت، وەك چۆن موستەحەببە چاوەڕوانی ئەوانە بکات کە هەست بە هاتنیان ئەکات لەکاتی ڕکوع بردندا، یا کاتی تەحییات خوێندنی دواییدا، لە (حدیث)ێکی ئەبوقەتادەدا هاتووە دەفەرموویێت: پێغەمبەر ﷺ هەمیشە ڕکاتی یەکەمی درێژە پێ ئەدا، ئێمەش ئەمان زانی کە ئەیەوێت خەڵك فریای ڕکاتی یەکەم بکەون.

لە ئەبوسەعیدەوە هاتووە دەفەرموویێت: نوێژ دائەبەسترا کەسێك ئەیتوانی بچێت بۆ بەقیع و کاری پێشاو بکات پاشان دەست نوێژ بگرێت و بگەڕێتەوە، هێشتا فریای پێغەمبەر ﷺ ئەکەوت لەڕکاتی یەکەمدا، ئەوەندەی درێژە ئەدا بەڕکاتی یەکەم (ئەحمەدو موسلیم و ئیبنوماجەو نەسائی گێڕاویانەتەوە).

(٦) دوواکەوتنی ئیمام واجبەو پێشکەوتنی حەرامە:

واجبە نوێژکەرەکان شوێن ئیمام بکەون، وە حەرامە پێشی بکەون، (زانایان هەموو لەسەر ئەوەن لەپێش ئیمامەوە نوێژ دابەستن یا سلاَودانەوە نوێژ پوچەڵ ئەکاتەوە، بەڵام جیاوازیان هەیە لەسەر پێشکەوتنی لەبەشەکانی تری نوێژدا، لای ئەحمەد ئەوانیش نوێژ پوچەڵ ئەکەنەوە، وە دەفەرموویێت: هەرکەس پێش ئیمام بکەوێت نوێژی دروست نی‌یە، بەڵام هاوشانی کردنی ئیمام کەراهەتی هەیە).

بەپێی ئەوەی ئەبوهورەیرە ئەگێڕێتەوە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (إنَّما جُعِلَ الإمَامُ لِيُؤتَمَّ بِهِ فَلا تختَلِفُوا عَلَيه فَإذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا، وَإذَا رَكَعَ فَاركَعُوا، وَإذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَن حَمِدَهُ فَقُولُوا اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الحَمدُ، وَإذَا سَجدَ فَاسجُدُوا، وَإذَا صلى قَاعِداً فَصَلُّوا قُعُوداً أجمَعُونَ) (رواه الشيخان). واتە: ئیمام بۆیە دانراوە چاوی لێ بکرێت، جا پێشی مەکەون، کاتێ ووتی: (الله اكبر) ئێوەش بڵێن: (الله اكبر)، کاتێ چووە ڕکوعەوە ئێوەش بچنە ڕکوعەوە، کاتێ ووتی: (سمع الله لمن حمده) ئێوەش بڵێن: (اللهم ربنا لك الحمد)، کاتێ سەجدەی برد ئێوەش سەجدە بەرن، ئەگەر بەدانیشتنەوە نوێژی کرد ئێوەش هەموو بەدانیشتنەوە لەدوایەوە نوێژ بکەن.

لە ریوایەتێکی ئەحمەدو ئەبوداوددا هاتووە فەرموویەتی: (إنَّما الإمَامُ لِيُؤتَمَّ بِهِ فَإذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا، وَلا تُكَبِّرُوا حتى يُكَبِّرَ، وَإذَا رَكَعَ فَاركَعُوا، وَلا تَركَعُوا حتى يَركَعَ، وَإذَا سَجَدَ فَاسجُدُوا، وَلا تَسجُدُوا حتى يَسجُدَ). واتە: ئیمام ئەبێ چاوی لێ بکرێت، کاتێ (الله أكبر) ی کرد ئێوەش بیکەن، وە (الله أكبر) مەکەن هەتا ئەو ئەیکات، وە کاتێ چووە ڕکوع ئێوەش بچنە ڕکوعەوە، هەتا ئەو نەچێتە ڕکوعەوە ئێوە مەچن، وەکاتێ سەجدەی برد ئێوەش سەجدە بەرن، هەتا ئەو سەجدە نەبات ئێوە سەجدە مەبەن.

لە ئەبو هورەیرەوە خوا لێی ڕازی بێت هاتووە دەفەرموویێت: پێغەمبەر ﷺ ئەیفەرموو: (أمَا يخشى أحَدُكُم إذَا رَفَعَ رَأسَهُ قَبلَ الإمَامِ أن يُحَوِّلَ اللهُ رَأسَهُ رَأسَ حِمَارٍ أو يُحَوِّلَ اللهُ صُورَتَهُ صَورَةَ حِمَارٍ) (رواه الجماعة). واتە: ئەوکەسەی سەری لە پێش ئیمامەوە بەرز ئەکاتەوە، ترسی ئەوەی نی‌یە خوا سەری بکا بەسەری گوێ درێژ، یا شێوەی بگۆڕێتە سەر شێوەی گوێ درێژ.

www.ba8.org

له ئەنەسەوە هاتووە دەفەرمووێت: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (أيُّها النَّاس! إنِّي إمَامُكُم فَلا تَسبِقُونِي بِالرُّكُوعِ وَلا بِالسُّجُودِ، وَلا بِالقِيَامِ وَلا بِالقُعُودِ، وَلا بِالإنصِرَافِ) (رواه أحمد ومسلم). واتە: ئەی خەڵکینە! من ئیمامی ئێوەم جا لە ركوع و سجودو هەڵسان و دانیشتن و سلاّودانەوەدا پێشم مەکەون.

له بەڕائی کوڕی عازیبەوە هاتووە دەفەرمووێت: ئێمە لەپشت پێغەمبەرەوە ﷺ نوێژمان ئەکرد کاتێ ئەیفەرموو: (سمع الله لمن حمده) کەس لەئێمە پشتی دانەئەنەواند هەتا پێغەمبەر ﷺ نێو چەوانی ئەخستە سەر زەوی. (جەماعەت گێڕاویانەتەوە).

(٧) پێك هاتنی نوێژی جەماعەت بەئیمام لەگەڵ تەنها کەسێك:

نوێژی جەماعەت بەتەنها کەسێك و ئیمامەکە پێك دێت، با یەکێك لەوانە منداڵیش بێت، یا ئافرەت، لە ئیبنوعەبباسەوە هاتووە دەفەرمووێت: لای مەیمونەی پورم شەوێك مامەوە، پێغەمبەر ﷺ شەو هەستا بۆ نوێژ منیش هەستام لەگەڵیا نوێژ بکەم لای چەپی‌یەوە ڕاوەستام سەرمی گرت و خستمی‌یە لای ڕاستی‌یەوە. (رواه الجماعة). ئەم حەدیسە ئەبێتە بەڵگەی ئەوەی دروستە لەدوای کەسێکەوە نوێژ بکرێت نییەتی ئیمامەتی نەهێنابێت لەنوێژی فەرزو سوننەتدا[٢].

له بوخاریدا هاتووە لەعائیشەوە کە پێغەمبەر ﷺ جارێك لەحوجرەکەیدا نوێژی ئەکرد، دیواری حوجرەکە نزم بوو خەڵك پێغەمبەریان ئەبینی، خەڵکەکە هەڵسان بەنوێژەکەی پێغەمبەر ﷺ نوێژیان کرد، کاتێ ڕۆژ بووەوە بۆیان گێڕایەوە، شەوی دووەم پێغەمبەر ﷺ هەڵسایەوە بۆ نوێژ، خەڵکەکەش هەڵسان بەنوێژەکەی نوێژیان کردەوە.

له ئەبوسەعیدو ئەبوهورەیرەوە هاتووە فەرموویانە: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (مَنِ استَيقَظَ مِنَ اللَّيلِ فَأيقَظَ أهلَهُ، فَصَلَّيَا رَكعَتَينِ جَمِيعاً كُتِبَا مِنَ الذَّاكِرِينَ اللهَ كَثِيراً وَالذَّاكِرَاتِ) (رواه أبوداود). واتە: هەرکەس شەو هەڵسا خێزانەکەشی هەڵساند و دوو رکات نوێژیان پێکەوە کرد لە زۆر یادکەرانی خوا ئەنوسرێن.

له ئەبوسەعیدەوە هاتووە کە دەفەرمووێت: پیاوێك هاتەناو مزگەوت، پێغەمبەر ﷺ لە نوێژ لێبوبۆوە لەگەڵ هاوەڵەکانیدا، فەرمووی: (مَن يَتَصَدَّقُ على ذَا فَيُصَلِّي مَعَهُ؟) واتە: کێ ئەیەوێت خێرێك بەوپیاوە بکات بچێت نوێژی لەگەڵدا بکات ؟ پیاوێك لەولاوە هەڵسا نوێژی کرد لەگەڵیدا. (ئەحمەدو ئەبوداودو (ترمذي) کە بە حەسەنی داناوە، گێڕاویانەتەوە). وە ئیبنو ئەبی شەیبە ئەگێڕێتەوە کە ئەوکەسە ئەبوبەکری صدیق بوو هەڵسا نوێژی لەگەڵ پیاوەکەدا کرد.

(ترمذي) ئەم حەدیسەی کردۆتە بەڵگەی ئەوەی کە دروستە کۆمەڵێك نوێژی جەماعەت بکەن لەمزگەوتێکدا نوێژی جەماعەتی تێدا کرابێت[٣]. وە دەفەرمووێت: ئەحمەد و ئیسحاقیش ئەوەیان فەرمووە. بەڵام کۆمەڵێکی تر لەزانایان

---

(٢) بەڵام پێغەمبەر ﷺ هەموو نوێژەکانی بەتەنها کردوون، لەبەر ئەوە من ڕام وایە ئەو ڕەوایییە ببەسترێت بەهەندێ کاتەوە، ئەگینا هەموو نوێژە سوننەتەکان بە جەماعەت کردنیان بیدعەیە، پێچەوانەی ڕێنومایی و هەدیی پێغەمبەرە ﷺ. وەك شێخی ئیسلام تەحقیقی کردووە لە (مجموع الفتاوی ٢/٣٠٢)دا. (تمام المنة).

(٣) حەدیسەکە لەو دەعوایە تایبەتی ترە، لەپێشەوە باسی ئەوەمان کرد. شافیعی فەرموویەتی: کەراهەتی هەیە کردنی دوو نوێژی جەماعەت لە یەك مزگەوتدا.

ئەفەرموون: ئەو مزگەوتەی نوێژی جەماعەتی تیێدا کرا دوای ئەوە هەرکەس هات ئەبێ بەتەنیا نوێژ بکات نەك بەکۆمەڵ، سوفیان و مالیكو ئیبنو موبارەك و شافیعی ئەمە ئەفەرموون.

بەڵام ئەوە کە چەند کۆمەڵ بەجیا جیا لەیەك کاتدا لەناو مزگەوتدا نوێژی جەماعەت بکەن زانایان هەموو لەسەر حەرامی ئەوکارەن، چونکە پێچەوانەی قەستی (شارع) یاسا دانەری ئیسلامە لە دانانی نوێژی جەماعەتدا.

(٨) دروستە ئیمام ببێتە مەئموم:

دروستە ئیمام لەکاتی نوێژکردنەکەدا بگەڕێتە دوواوە بۆ ناو ڕیزەکە، ئەگەر لەجیاتی ئیمامی (راتب) دامەزراو نوێژی ئەکرد، کاتێ ئیمامی دامەزراو بێتەوە. بەپێی ئەوەی هەردوو شێخ لەسەهلی کوڕی سەعدەوە گێڕاویانەتەوە کە پێغەمبەر ﷺ ئەچێت بۆبەنی عەمری کوڕی عەوف بۆ صولح کردنیان، کاتی نوێژ هات، بانگبێژ بەئەبوبەکری ووت: بەرنوێژی‌یەکەمان بۆ ئەکەی قامەت بکەم؟ فەرمووی: بەڵێ، ئەبوبەکرو خەڵکەکە لەنوێژدا بوون پێغەمبەر ﷺ گەڕایەوە هاتەناو ڕیزەکەوە، خەڵکەکە دەستیان کرد بەچەپڵە لێدان، ئەبوبەکر لەنوێژدا ئاوڕی نەئەدایەوە کاتێ ئەوەندەیان چەپڵە لێدا ئاوڕی دایەوە، پێغەمبەری ﷺ بینی، پێغەمبەر ﷺ ئاماژەی بۆ کرد لەجێی خۆت بمێنەوە کاتێ فەرمانم پێ کردی، ئەبوبەکر لەخۆشیدا دەستی بەرز کردەوەو شوکری خوای کرد لەسەر فەرمانەکەی پێغەمبەر ﷺ، پاشان ئەبوبەکر هاتە دوواوە بۆناو ڕیزەکەو پێغەمبەر ﷺ چووە پێشەوە وکاتێ نوێژەکەی کردو سلاوی دایەوە فەرمووی: (يَا أَبَابَكر! مَا مَنَعَكَ أَن تَثْبُتَ إذ أَمَرتُكَ؟) واتە: ئەی ئەبابەکر چی ڕێی لێ گرتی لەجێی خۆت بمێنیتەوە کاتێ فەرمانم پێ کردی ؟، ئەبوبەکر ووتی: بۆ کوڕی ئەبوقوحافە ناگونجێت لەپێش پێغەمبەرەوە نوێژ بکات، پێغەمبەر ﷺ بەخەڵکەکەی فەرموو: (مَالِي رَأَيتُكُم أَكثَرتُمُ التَّصفِيقَ؟ مَن نَابَهُ شَيءٌ فِي الصَّلاةِ فَلْيُسَبِّح، فَإنَّهُ إذَا سَبَّحَ التَفَتَ إلَيهِ، وَإنَّمَا التَّصفِيقُ لِلنِّسَاءِ) واتە: ئەوە چی بوو ئەوەندە چەپڵەتان لێدا؟ کەسێك شتێکی بەوشێوەیە لەنوێژدا هاتەڕێ با (سبحان الله) بکات، کاتێ (سبحان الله)ی کرد بەرنوێژ ئاوڕی لێ ئەداتەوە، چونکە چەپڵەلێدان بۆ ئافرەتانە.

ئەم حەدیسە بەڵگەی ئەوەی تێدایە کەڕۆیشتن لەڕیزێکەوە بۆ ڕیزی پێشەوە نوێژ بەتاڵ ناکاتەوە، وە ووتنی (الحمد لله و سبحان الله) بۆ ئاگادار کردنی بەرنوێژ دروستە، وەچوونە جێی ئیمامی (راتب) دامەزراو لەبەر عوزری شەرعی لەپێش ترە بۆ دروست بوون، وە بەڵگەشە لەسەر ئەوەی دروستە کەسێك لەبەشێکی نوێژەکەیدا ئیمام بێت و لەبەشێکی تریدا مەئموم، وە بەڵگەشە لەسەر دروستی دەست بەرزکردنەوە لەنوێژا کاتی پاڕانەوەو ستایشی خواکردن، وە لەسەر ئەوەی ئاوڕدانەوە بۆ پێویستی دروستە، وە لەسەر ئەوەی دروستە سوپاس و ستایشی خوا بکرێت لەسەر پێشەوایی لەدیندا، وە لەسەر ئەوەی دروستە نوێژکەر ئاماژە بکات، وە لەسەر ئەوەی دروستە پیاوچاکێك بەرنوێژی لەخۆی چاکتر بکات، وە لەسەر ئەوەی دروستە کردنی کاری کەم لە نوێژدا.. (شەوکانی باسی ئەمەی کردووە).

(٩) فریاکەوتنی ئیمام:

هەرکەس گەیشتە مزگەوت و ئیمام نوێژی دابەستبوو، ئەبێت ئەویش بەپێوە (الله أكبر) ی ئیحرام نوێژ دابەستن بکات و لەسەر ئەو شێوەی ئیمامی تێدایە نوێژ دابەستێ و لەگەڵیا بێت و بەڕکاتی دانەنێت، هەتا لەرکوعدا پێی نەگات، جا ئەو رکوعە رکوعی تەواو بێت یا هەر چەمینەوە بێت و دەستی گەیشتبێتە ئەژنۆی پێش ئەوەی ئیمام بەرز بووبێتەوە لە رکوع، بەڵام (الله أكبر) ی گوێزانەوە لەحاڵەتێکەوە بۆ حاڵەتێکی تر ئەگەر بیکات چاکە، ئەگینا (الله أكبر) ی نوێژ دابەستنی بەسە.

لە ئەبو هورەیرەوە خوای لێ ڕازی بێت هاتوە دەفەرمووێت: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (إذَا جِئتُم إلي الصَّلاةِ وَنَحنُ سُجُودٌ فَاسجُدُوا وَلا تَعدُّوهَا شَيئاً، وَمَن أدرَكَ الرَّكعَةَ فَقَد أدرَكَ الصَّلاةَ) (رواه أبوداود وابن خزيمة في صحيحه والحاكم في المستدرك وقال: صحيح). واتە: کاتێ هاتن بۆ نوێژ ئێمە سەجدەمان بردبوو ئێوەش سەجدە بەرن بەڵام بەڕکاتی دامەنێن، وە هەرکەس گەیشت بەرکوع ئەوە ئەو ڕکاتەی بۆ حیساب کراوە.

وە ئەوکەسەی دووا کەوتبوو ئیمام چی کرد ئەویش ئەیکات، وە لەتەحییاتی یەکەمدا لەگەڵ ئیمامدا دانیشێ بۆ تەحییات، هەڵنەسێتەوە هەتا ئیمام سلاو ئەداتەوە، کاتێ ئیمام سلاوی دایەوە ئەم (الله أكبر) ئەکات وهەڵئەسێتەوە بۆ تەواوکردنی نوێژەکەی.

(١٠) عوزرەکانی دوواکەوتن لەنوێژی جەماعەت:

ڕێ دراوە بە دوواکەوتن لە نوێژی جەماعەت ئەگەر حاڵەتێك لەم حاڵەتانەی خوارەوەی بەسەردا بێت:

١، ٢- سەرما و باران، لە ئیبنوعومەرەوە هاتووە دەفەرمووێت: پێغەمبەر ﷺ ئەگەر شەوێك ساردو باراناوی بوایە لەسەفەردا فەرمانی ئەکرد بەبانگبێژ بانگ بدات بڵێت: (صَلُّوا فِي رِحَالِكُم) واتە: لەشوێنەکانی خۆتان نوێژبکەن (بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە).

لە جابیرەوە هاتووە دەفەرمووێت: لەسەفەرێکدا بووین لەگەڵ پێغەمبەردا ﷺ باران ئەباری فەرمووی: (فَلِيُصَلِّ مَن شَاءَ مِنكُم فِي رَحلِهِ) (رواه أحمد ومسلم وأبوداود والترمذي). واتە: هەرکەس ئەیەوێت با لەشوێنی خۆی نوێژ بکات.

لە ئیبنو عەبباسەوە هاتووە: ئەگەر ڕۆژێك باران بووایە بە بانگبێژەکەی ئەفەرموو: کاتێ ووتت: (أشهَدُ أنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ الله) مەڵێ (حَيَّ على الصَّلاة) بەڵکو بڵێ: (صَلُّوا فِي بُيُوتِكُم) واتە: لە ماڵەکانتان نوێژ بکەن، خەڵکەکە ئەوەیان پێ چاك نەبوو فەرمووی: ئایا ئەوەتان لا سەیرە ؟ ئەوکەسەی لەمن چاکتربوو ئەوەی کردووە کە پێغەمبەرە ﷺ. نوێژی جەماعەت واجبە بەڵام من حەزم نەکرد بیان هێنمە دەر بەناو قوڕو لیتەدا بڕۆن (بوخاری و موسلیم گێڕاویانەتەوە).

وه گەرمای بەتین و تاریکی و ترس لەستەمکار حوکمی سەرمای هەیە، (ابن بطال) دەفەرمووێت: زانایان هەموو کۆن لەسەر ئەوەی نەچوون بۆ نوێژی جەماعەت دروستە لەکاتی بارانی زۆرو تاریکی و بای بەتین و وێنەی ئەمانەدا.

٣- ئامادە بوونی خواردن. بەپێی ئەوەی ئیبنوعومەر دەفەرمووێت: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (إذَا كَانَ أحَدُكُم على الطَّعَامِ فَلا يَعجَل حتى يَقضِيَ حَاجَتَهُ مِنهُ وَإن أُقِيمَتِ الصَّلاةُ) (رواه البخاري). واتە: ئەگەر کەسێکتان لەسەر نان خواردن بوو با پەلە نەکات هەتا تێرئەخوات با نوێژیش دابەسترابێت.

٤- تەنگەتاوی لەبەر پیسایی و میز، لەعائیشەوە هاتووە دەفەرمووێت: گوێم لەپێغەمبەر بوو ﷺ دەیفەرموو: (لاصَلاةَ بِحَضرَةِ طَعَامٍ، وَلا وَهُوَ يُدَافِعُ الأخبَثِينِ). (رواه أحمد ومسلم وأبوداود) واتە: لەکاتی ئامادەبوونی خواردن و لەکاتی تەنگاوی، نوێژکردن دروست نی‌یە.

٥- لە ئەبودەردائەوە هاتووە دەفەرمووێت: لە زانایی و ژیری پیاوە کەسێك پێویستی خۆی تەواو جێبەجێ بکات، پاشان بچێت بۆ نوێژ بۆ ئەوەی لەکاتی نوێژەکەیدا بیری لای هیچ نەبێ. (رواه البخاري).

===================

سایتی بەهەشت

www.ba8.org

2009 – 1430

هەمیشە لەگەڵمان بن بۆ بەرهەمی نوێ